



مرکز مدیریت حوزه های علمیه

رساله سطح ۴

موضوع:

نقد و بررسی مفاهیم دینی در کارتون های تولیدی کودکان و نوجوانان در جمهوری اسلامی ایران بین سال های ۱۳۸۵-۱۳۹۰

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین حاج آقا دکتر سیدرضا اسحاق نیا

استاد مشاور:

حجت الاسلام والمسلمین حاج آقا دکتر علی اسلامی

نویسنده:

محمد حسن حاجی رحیمیان طسوج

بهار ۱۳۹۲

چکیده:

بیش از ۳۲ درصد از جمعیت ایران را کودکان و نوجوانان تشکیل می دهند که دارای خصوصیات ویژه ای هستند و این امر مستلزم توجه خاص به نیازهای معنوی آنان می باشد و کارتون ها با جذابیت های لازم و با اختصاص زمان زیادی از کودکان و نوجوانان، می توانند نقش فوق العاده در رشد آنان داشته باشند. در راستای نقد و بررسی مفاهیم دینی در انیمیشن های کودکان و نوجوانان تولیدی جمهوری اسلامی ایران، ۳۱۳ اثر به صورت تصادفی (۲۸۷ مورد ضبط شده از شبکه های پویا، آی فیلم و آموزش، ۲۰ مورد دانلود از سایت های راسخون و تبیان و ۶ مورد خرید از کلوب ها به دلیل بسیار کم یاب بودن کارتون های ایرانی در فروشگاه های مربوطه) در زمینه های موضوعات عمومی، اصول دین، فروع دین، اخلاقیات و... به عنوان نمونه هایی از تولیدات ایرانی مورد تحلیل و در آن بیان موضوعات اخلاقی (پسندیده و ناپسند)، در رتبه ی اول، فروع دین، در رتبه ی دوم و اصول دین، در رتبه ی سوم قرار گرفت، کم بود شدید موضوعات و مفاهیم دینی بویژه اصول اعتقادی و احکام عملی، نگارنده را بسیار نگران کرد. افزون بر این که عمده مشکل کارتون ها در اموری که کیفیت محتوای انیمیشن ها را تحت تاثیر قرار داده مشاهده می شود مانند: ضعف در مستدل بودن مطالب، عدم ذکر مأخذ و مشخص نکردن نام سوره و شماره ی آیه در اکثر کارتون ها، پیش داوری کردن و پایین بودن سطح تحریک حس کنجکاوی و خلاقیت و عدم ایجاد رغبت و اشتیاق بایسته در مخاطبین کودک و نوجوان، وجود مطالب متضاد، حذف قسمتی از آیه ی قرآن و داشتن نصیحت مستقیم می باشد. از سوی دیگر، کم توجهی در رساندن نتیجه ی مورد نظر، شخصیت پردازی ضعیف، غیر قابل درک بودن مفهوم ارائه شده و آموزش بسیار کم و بعضا غیر صحیح احکام، غفلت از قرائت نماز، رواج بی حجابی، دروغ، کلمات تحقیر کننده، فرهنگ غرب، میل به رهبانیت و وجود برخی از نمادهای شیطان پرستی، مطالبی است که توجه ویژه ای را می طلبد. پیشنهاداتی که جهت رفع کاستی ها و رشد هنر انیمیشن دینی و ادبی ارائه می گردد بدین شرح است: باز نگری در انتخاب موضوعات مورد نیاز کودکان و نوجوانان در قالب نیاز سنجی ها و بهره بردن از متخصصان قرآنی و عالمان اخلاق و حدیث، روانشناسان، ادیبان و مورخان متعهد و توانمند، اصلاح فرایند صدور مجوز پخش و تاسیس اطاق فکر به منظور هم اندیشی و بهره بردن از نکته نظرات، انتقادات و خرد جمعی، تاسیس پژوهشکده و دانشکده ی انیمیشن سازی در قالب ادبیات کودک و نوجوان، هنر و ادبیات دینی در جهت تلفیق این علوم و حمایت های مادی و معنوی در راستای ارتقاء سطح دانش دست اندر کاران تولید انیمیشن در هر سه حوزه ی اصول و فروع دین و اخلاق.

واژگان کلیدی: کودک، نوجوان، ادبیات دینی کودکان و نوجوانان، مفاهیم دینی، انیمیشن و کارتون.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
تقدیم به	۳
سپاس و تشکر	۴
مناجات نامه	۵
چکیده	۶
فهرست	۷

فصل اول: کلیات و مفاهیم

۱-۱. مقدمه	۱۶
۲-۱. بیان مسئله	۲۰
۳-۱. اهمیت و ضرورت پژوهش	۲۲
۱-۳-۱. هدف پژوهش	۲۴
۲-۳-۱. سوال پژوهش	۲۴
۳-۳-۱. سوالات فرعی	۲۴
۴-۳-۱. سوالات فرعی تر	۲۵
۴-۱. پیشینه ی تحقیق و امتیاز این پژوهش	۲۵
۵-۱. توضیح در رابطه با روش پژوهش	۲۶
۶-۱. تعریف متغیرها	۲۸
۱-۶-۱. تعریف دین	۲۸
۲-۶-۱. تعریف دین حق	۲۸
۳-۶-۱. تعریف کودک و نوجوان	۲۸
۴-۶-۱. تعریف کارتون	۳۰
۵-۶-۱. تعریف انیمیشن	۳۰
۶-۶-۱. تعریف ادب و ادبیات	۳۰
۷-۶-۱. تعریف ادبیات کودکان و نوجوانان	۳۱
۸-۶-۱. تعریف ادبیات دینی	۳۱

۳۲	۹-۶-۱. تعریف ادبیات دینی کودکان و نوجوانان.....
۳۲	۱۰-۶-۱. تعریف اثر ادبی.....
۳۲	۱۱-۶-۱. تعریف کارتون دینی.....
۳۳	۱۲-۶-۱. تعریف مفهوم.....
۳۳	۱۳-۶-۱. تعریف نقد و منتقد.....
۳۴	۷-۱. انتقال و نهادینه کردن مفاهیم دینی در ذهن کودکان و نوجوانان و روش های آن.....
۳۴	۱-۷-۱. تعریف انتقال مفاهیم دینی.....
۳۵	۲-۷-۱. نهادینه کردن مفاهیم دینی.....
۳۶	۳-۷-۱. ضرورت داشتن روش.....
۳۷	۴-۷-۱. روش های موثر در نهادینه کردن مفاهیم دینی.....
۳۷	۱-۴-۷-۱. روش تشویق.....
۳۹	۲-۴-۷-۱. روش الگویی.....
۴۲	۳-۴-۷-۱. روش محبت.....
۴۴	۴-۴-۷-۱. روش بصیرت بخشی.....
۴۵	۵-۷-۱. روش قصه گویی.....
	فصل دوم: حوزه ی اصول دین
۴۹	۱-۲. حوزه ی اصول دین.....
۵۱	۱-۱-۲. تعریف اصول دین.....
۵۳	۲-۱-۲. اهمیت شناخت اصول دین حق.....
۵۳	۳-۱-۲. فطری بودن اصول دین.....
۵۳	۴-۱-۲. اجتهادی و استدلالی بودن اصول دین.....
۵۴	۵-۱-۲. دلایل لزوم تحقیق در دین.....
۵۵	۶-۱-۲. مقصود از دین در این پژوهش.....
۵۶	۲-۲. موارد اصول دین.....
۵۶	۱-۲-۲. توحید.....
۵۷	۲-۲-۲. نبوت.....

۵۹ معاد..... ۳-۲-۲
۶۰ عدل..... ۴-۲-۲
۶۱ امامت..... ۵-۲-۲
۶۲ ۱-۳-۲. تحلیل و توصیف وضعیت موجود اصول دین در بین همه ی انیمیشن ها.....
۶۳ ۱-۴-۲. آسیب شناسی وضع موجود اصول دین در بین همه ی انیمیشن ها.....
۶۳ ۲-۳-۲. تحلیل و توصیف وضعیت موجود اصول دین در بین انیمیشن های مذهبی.....
۶۳ ۲-۴-۲. آسیب شناسی وضع موجود اصول دین در بین انیمیشن های مذهبی.....
۶۴ ۱-۵-۲. راه کار های اصلاح و ارتقاء.....
۶۴ ۳-۳-۲. تحلیل و توصیف وضعیت موجود کیفیت محتوا مربوط به مفاهیم اعتقادی.....
۶۵ ۳-۴-۲. آسیب شناسی وضع موجود کیفیت محتوا مربوط به مفاهیم اعتقادی.....
۶۷ ۴-۳-۲. تحلیل و توصیف وضعیت موجود مربوط به سرگذشت نامه ها و فضائل ائمه ی معصومین
۶۸ ۴-۴-۲. آسیب شناسی وضع موجود مربوط به سرگذشت نامه ها و فضائل ائمه ی معصومین <small>علیهم السلام</small>
۶۹ ۵-۴-۲. آسیب شناسی وضع موجود به طور کلی.....
۶۹ ۱-۵-۴-۲. بیان مطالب متفاوت در خصوص یک واقعه.....
۷۰ ۲-۵-۴-۲. بیان مطالب نادرست و نامناسب.....
۷۱ ۳-۵-۴-۲. عدم ذکر منابع و مآخذ در آیات و روایات.....
۷۱ ۴-۵-۴-۲. وجود مطالب متضاد و متناقض در یک انیمیشن.....
۷۳ ۵-۵-۴-۲. وجود اعداد متفاوت در انیمیشن ها.....
۷۳ ۲-۵-۲. راه کار های اصلاح و ارتقاء.....
۷۴ ۶-۵-۴-۲. وجود تصاویر نامناسب در کارتون ها.....
۷۷ ۷-۵-۴-۲. وجود غلط اعرابی در آیات و روایات و همچنین حذف و اضافه در نوشتن قرآن.....
۷۷ ۳-۵-۲. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....

فصل سوم: حوزه ی فروع دین

۸۸ ۱-۳. حوزه ی فروع دین.....
۸۹ ۲-۳. شرح مواردی از فروع دین.....
۸۹ ۱-۲-۳. نماز.....

۹۱روزه. ۲-۲-۳
۹۱خمس. ۳-۲-۳
۹۱زکات. ۴-۲-۳
۹۲حج. ۵-۲-۳
۹۲جهاد. ۶-۲-۳
۹۳امر به معروف و نهی از منکر. ۷-۲-۳
۹۴تولی و تبری. ۹-۲-۳
۹۵تحلیل و توصیف وضعیت موجود(فروع دین از بین همه ی کارتون ها)..... ۱-۳-۳
۹۶آسیب شناسی وضع موجود..... ۱-۴-۳
۹۶تحلیل و توصیف وضعیت موجود(فروع دین از بین کارتون های مذهبی)..... ۲-۳-۳
۹۷آسیب شناسی وضع موجود..... ۲-۴-۳
۹۷راه کارهای اصلاح و ارتقاء..... ۱-۵-۳
۹۸آسیب شناسی وضع موجود به طور کلی..... ۳-۴-۳
۹۸اهمیت ندادن به نماز..... ۱-۳-۴-۳
۹۸نماز بی مهر..... ۲-۳-۴-۳
۱۰۲غلط خواندن برخی از کلمات اذان ، اقامه و نماز..... ۳-۳-۴-۳
۱۰۲وضوی نادرست و عدم اهمیت به وضوی درست..... ۴-۳-۴-۳
۱۰۳نماز خواندن نادرست..... ۵-۳-۴-۳
۱۰۴راه کارهای اصلاح و ارتقاء..... ۲-۵-۳
۱۰۵یاد دادن و القای مفاهیم بسیار بلند اذان با استفاده از بیانات ائمه ی معصومین..... ۱-۲-۵-۳
۱۰۶اهتمام بسیار به آموزش نماز و ارزش نماز و پرهیز از استخفاف آن..... ۲-۲-۵-۳
۱۰۷تقویت موارد مثبت و ارزشمندتبلیغ نماز..... ۳-۲-۵-۳
۱۰۸آسیب شناسی وضع موجود..... ۴-۴-۳
۱۰۸کم توجهی به اهمیت حجاب..... ۱-۴-۴-۳
۱۱۰آشکار بودن گردن خانم همراه با خنده و قهقهه..... ۲-۴-۴-۳
۱۱۰آرایش..... ۳-۴-۴-۳
۱۱۲آشکار بودن گردن و دست ها تا آرنج و تداعی پاهای عریان..... ۴-۴-۴-۳

- ۱۱۳.....۵-۴-۴-۳. آشکار بودن گوش ها و گوشواره ها
- ۱۱۴.....۶-۴-۴-۳. لباس های چسبان بانوان
- ۱۱۴.....۷-۴-۴-۳. عدم حفظ حریم ها
- ۱۱۵.....۳-۵-۳. راه کارهای اصلاح و ارتقاء
- ۱۱۵.....۱-۳-۵-۳. در انیمیشن ها باید به حجاب اهمیت داد
- ۱۱۶.....۲-۳-۵-۳. آموزش احکام حجاب اسلامی
- ۱۱۶.....۳-۳-۵-۳. تبیین عوارض و عواقب بی حجابی و پیشگیری از آن ها
- ۱۱۷.....۴-۳-۵-۳. ارتقاء و رشد حجاب برتر و خوب

فصل چهارم: حوزه ی اخلاق

- ۱۱۹.....۱-۴. تعریف اخلاق
- ۱۱۹.....۲-۴. افعال و کردارهای انسانی
- ۱۲۰.....۳-۴. منظور از کارتون های اخلاقی در این تحقیق
- ۱۲۰.....۴-۴. ارتباط اخلاق دینی با اصول دین
- ۱۲۱.....۵-۴. تعریف اخلاق نظری و عملی
- ۱۲۳.....۱-۶-۴. تحلیل و توصیف وضعیت موجود
- ۱۲۳.....۱-۷-۴. آسیب شناسی وضع موجود
- ۱۲۳.....۱-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء
- ۱۲۴.....۲-۶-۴. تحلیل و توصیف وضعیت موجود (مفاهیم اخلاق خانوادگی)
- ۱۲۵.....۲-۷-۴. آسیب شناسی وضع موجود
- ۱۲۵.....۳-۶-۴. تحلیل و توصیف وضعیت موجود (مفاهیم اخلاق فردی)
- ۱۲۷.....۱-۳-۶-۴. تحلیل و توصیف وضعیت موجود و نمودار
- ۱۲۷.....۳-۷-۴. آسیب شناسی وضع موجود
- ۱۲۸.....۲-۳-۶-۴. تحلیل و توصیف وضعیت موجود
- ۱۲۸.....۴-۷-۴. آسیب شناسی وضع موجود
- ۱۲۹.....۱-۴-۷-۴. اهانت و بی احترامی در کارتون ها
- ۱۳۲.....۲-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء
- ۱۳۲.....۱-۲-۸-۴. اجتناب از به کار بردن کلمات نامناسب
- ۱۳۲.....۲-۲-۸-۴. توجه کردن به چگونگی برقراری ارتباط سالم در روایات

- ۱۳۶.....۲-۴-۷-۴. نشان دادن خشونت.....
- ۱۳۶.....۳-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۳۷.....۳-۴-۷-۴. ایجاد یاس و ناامیدی و پوچ گرایی.....
- ۱۳۷.....۴-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۳۸.....۴-۴-۷-۴. استعمال برخی از کلمات کوچک و بازاری.....
- ۱۳۹.....۵-۴-۷-۴. شیوع القاء عوامل و پیام های منفی.....
- ۱۳۹.....۵-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۳۹.....۶-۴-۷-۴. عدم اهتمام به سلام و جواب آن.....
- ۱۳۹.....۶-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۴۰.....۷-۴-۷-۴. شیوع دروغگویی.....
- ۱۴۰.....۷-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۴۱.....۸-۴-۷-۴. غفلت از شکرگزاری نسبت به خدا.....
- ۱۴۱.....۸-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۴۱.....۹-۴-۷-۴. نادیده گرفتن توکل بر خدا در مشکلات.....
- ۱۴۱.....۹-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۴۲.....۱۰-۴-۷-۴. القاء تفکرات منفی در مورد دیگران و غیبت کردن.....
- ۱۴۲.....۱۰-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۴۲.....۴-۶-۴. تحلیل و توصیف وضعیت موجود.....
- ۱۴۵.....۵-۷-۴. آسیب شناسی وضع موجود.....
- ۱۴۵.....۱۱-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۴۶.....۱-۵-۷-۴. ترویج موسیقی.....
- ۱۴۶.....۱۲-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۴۷.....۲-۵-۷-۴. وجود امور مربوط به بزرگ سالان.....
- ۱۴۷.....۳-۵-۷-۴. ترویج فرهنگ غرب.....
- ۱۴۸.....۱۳-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۴۹.....۴-۵-۷-۴. ترویج دوستی دختر و پسر.....
- ۱۵۰.....۵-۵-۷-۴. بی احترامی نسبت به پدر و مادر.....
- ۱۵۰.....۱۴-۸-۴. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....

- ۱۵۱-۴-۷-۵-۶. بی احترامی نسبت به همسایه.....
- ۱۵۱-۴-۸-۱۵. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۵۳-۴-۷-۵-۷. شخصیت های کارتونی خود رعایت اخلاق نمی کنند.....
- ۱۵۳-۴-۷-۵-۸. وضعیت ناجور در ظاهر راهنما و نشان دهنده ی راه.....
- ۱۵۴-۴-۷-۶. نشان دادن نمادهای شیطان پرستی.....
- ۱۵۴-۴-۷-۶-۱. نماد پنتاگرام.....
- ۱۵۵-۴-۷-۶-۲. نماد شش ضلعی.....
- ۱۵۶-۴-۷-۶-۳. تار و ساز گیتار.....
- ۱۵۷-۴-۷-۶-۴. ضد عدالت.....
- ۱۵۷-۴-۷-۷. سوگند دروغ.....
- ۱۵۸-۴-۷-۸. ارتباط نا مناسب زن و مرد.....
- ۱۵۸-۴-۷-۹. اوج بی حیایی.....
- ۱۵۹-۴-۷-۱۰. رقص و آواز دسته جمعی.....
- ۱۶۰-۴-۷-۱۱. تداعی عریان بودن.....
- ۱۶۰-۴-۸-۱۶. راه کارهای اصلاح و ارتقاء.....
- ۱۶۰-۴-۸-۱۶-۱. استفاده کردن از قصه های قرآن.....
- ۱۶۰-۴-۸-۱۶-۱-۱. در راستای القای مفاهیم اخلاقی.....
- ۱۶۰-۴-۸-۱۶-۱-۲. در راستای عبرت آموزی.....
- ۱۶۱-۴-۸-۱۶-۲. اصلاح اخلاق.....
- ۱۶۱-۴-۸-۱۶-۳. اجتناب از گناه در تمام مراحل تولید انیمیشن ها.....

فصل پنجم: مباحث کلی و مشترک در سه حوزه ی اصول و فروع دین و اخلاق

- ۱۶۸.....مقدمه.....
- ۱۷۰-۵-۱. مشوق اعمال و رفتارها.....
- ۱۷۲-۵-۲-۱. تحلیل و توصیف وضعیت موجود معیارهای ارزیابی کلی کیفیت محتوای انیمیشن ها...۱۷۲
- ۱۷۳-۵-۳-۱. آسیب شناسی وضع موجود.....
- ۱۷۴-۵-۲-۲. تحلیل و توصیف وضعیت موجود چگونگی برداشت و بیان اندیشه دینی.....
- ۱۷۵-۵-۳-۲. آسیب شناسی وضع موجود.....
- ۱۷۷-۵-۲-۳. تحلیل و توصیف وضعیت موجود در رابطه با معیارهای ارزیابی کیفیت تصاویر.....

۱۷۸.....	۳-۳-۵. آسیب شناسی وضع موجود.....
۱۸۰.....	۱-۴-۵. راه کار های اصلاح و ارتقاء.....
۱۸۱.....	۴-۲-۵. تحلیل و توصیف وضعیت موجود معیارهای ارزیابی کیفیت ساخت و پرداخت.....
۱۸۲.....	۴-۳-۵. آسیب شناسی وضع موجود.....
۱۸۳.....	۵-۳-۵. آسیب شناسی وضع موجود به صورت کلی و مشترک.....
۱۸۶.....	۵-۲-۵. تحلیل و توصیف وضعیت موجود جنسیت تهیه کنندگان انیمیشن ها.....
۱۸۶.....	۶-۳-۵. آسیب شناسی وضع موجود.....
۱۸۶.....	۲-۴-۵. راه کار های اصلاح و ارتقاء.....
۱۸۷.....	۱-۲-۴-۵. تقویت نیروی اندیشه.....
۱۸۸.....	۲-۲-۴-۵. توجه به خصوصیات ویژه.....
۱۸۸.....	۳-۲-۴-۵. عنایت خاص به فطرت و نهاد پاک کودکان و نوجوانان.....
۱۸۸.....	۴-۲-۴-۵. توجه به تفاوت درک کودکان از مفاهیم دینی با بزرگتر ها.....
۱۹۵.....	نام انیمیشن هایی که در رابطه با اصول دین و فروع دین تولید شده است.....
۱۹۶.....	پیشنهاد برای تحقیقات بعدی.....
۱۹۷.....	فهرست عناوین انیمیشن های نقد و بررسی شده.....
۲۱۰.....	فهرست منابع و مآخذ.....
۲۱۸.....	پایان.....